

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
MAREK NIECHCIAŁ

Łódź, dnia 31 grudnia 2018 r.

RŁO 611 – 02 /18/AK

DECYZJA NR RŁO 8/2018

I. Na podstawie art. 23b ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2018 r., poz. 798, 650, 1637 i 1669) oraz stosownie do art. 33 ust. 4, 5 i 6 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się postanowienia wzorców umów stosowane przez Ferratum Finanse Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie, o treści:

- 1) *„W przypadku nie powiadomienia Ferratum Finanse Sp. z o.o. o zmianie adresu list wysłany na ostatni znany Ferratum Finanse Sp. z o.o. adres jest równoznaczny ze skutkiem doręczenia” zamieszczonego we wzorcu umowy „Deklaracja wekslowa”,*
- 2) *„Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy będą rozstrzygane przez Sąd Rejonowy w Warszawie.” zamieszczonego we wzorcu umowy „Umowa Pożyczki nr ...”.*
- 3) *„Strony oświadczają, iż postanowienia zawarte w umowie były przedmiotem indywidualnych negocjacji” zamieszczonego we wzorcu umowy „Umowa Pożyczki nr ...”.*
- 4) *„Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 50% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy”, zamieszczonego we wzorcu umowy „Umowa Pożyczki nr ...”.*
- 5) *„Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości 2000 zł. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy”, zamieszczonego we wzorcu umowy „Umowa Pożyczki nr ...”.*

za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 459), co stanowi naruszenie art.

23a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, **i zakazuje się ich wykorzystywania.**

II. Na podstawie art. 23b ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2018 r., poz. 798, 650, 1637 i 1669) oraz stosownie do art. 33 ust. 4, 5 i 6 tej ustawy,

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na Ferratum Finance Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych określonych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji w postaci obowiązku:

1) skierowania listem poleconym - w terminie 2 (dwóch) miesięcy od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji – do konsumentów, którzy zawarli umowy pożyczki z Ferratum Finance Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie w oparciu o wzorce umów, zawierające postanowienia, o których mowa w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, sformułowanej w sposób czytelny i zrozumiały pisemnej informacji, o uznaniu przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone postanowień wzorców umów, o których mowa w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, w związku z czym postanowienia te nie wiążą konsumentów wraz z przytoczeniem pkt I sentencji tej decyzji oraz informacją o stronie internetowej, na której decyzja będzie dostępna (www.uokik.gov.pl),

2) publikacji na koszt Ferratum Finance Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, na stronie internetowej tego przedsiębiorcy w terminie 7 (siedmiu) dni od daty uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji, informacji o uznaniu za niedozwolone postanowień wzorców umów, o których mowa w punkcie I sentencji niniejszej decyzji, w ten sposób, że komunikat powinien zostać umieszczony na stronie głównej i być utrzymywany na przedmiotowej stronie internetowej przez okres 3 (trzech) miesięcy od daty opublikowania na stronie internetowej oraz powinien być napisany:

- czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB -#000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB - #ffffff),

- w ramce o rozmiarze nie mniejszym niż 1150 px x 350 px, tak aby wielkość czcionki była dostosowana do wielkości ramki, tj. ramka była w całości wypełniona oświadczeniem, o którym mowa w niniejszym punkcie,

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2018 r., poz. 798, 650, 1637 i 1669) oraz stosownie do art. 33 ust. 4, 5 i 6 tej ustawy,

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

1. nakłada się na **Ferratum Finance Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie**, karę pieniężną w wysokości **4447 zł (słownie: cztery tysiące czterysta czterdzieści siedem złotych)** płatną do budżetu państwa za stosowanie postanowienia wzorców umów określonego w punkcie I.1. sentencji niniejszej decyzji;

2. nakłada się na **Ferratum Finanse Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie**, karę pieniężną w wysokości **8894 zł (słownie: osiem tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote)** płatną do budżetu państwa za stosowanie postanowienia wzorców umów określonego w punkcie I.2. sentencji niniejszej decyzji;

3. nakłada się na **Ferratum Finanse Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie**, karę pieniężną w wysokości **8894 zł (słownie: osiem tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote)** płatną do budżetu państwa za stosowanie postanowienia wzorców umów określonego w punkcie I.3. sentencji niniejszej decyzji;

4. nakłada się na **Ferratum Finanse Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie**, karę pieniężną w wysokości **8894 zł (słownie: osiem tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote)** płatną do budżetu państwa za stosowanie postanowień wzorców umów określonych w punkcie I.4. i I.5. sentencji niniejszej decyzji.

IV. Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2018 r., poz. 798, 650, 1637 i 1669) oraz w związku z art. 80 tej ustawy i stosowanie do art. 33 ust. 6 ww. ustawy, a także na podstawie art. 263 § 1 i art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257 oraz z 2018 r. poz. 149 i 650) w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

obciąża się **Ferratum Finanse Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie kosztami** opisanego w punkcie I sentencji niniejszej decyzji **postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w kwocie 39 zł** (słownie: trzydzieści dziewięć złotych) i zobowiązuje się **Ferratum Finanse Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie** do ich zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes Urzędu) z urzędu przeprowadził postępowanie wyjaśniające pod sygn. RŁO-405-508/16, mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone oraz mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów na rynku udzielania pożyczek konsumentom oraz zabezpieczenia tych pożyczek przez przedsiębiorców innych niż banki. Postępowanie zostało wszczęte w następstwie skargi konsumenta na zachowania Ferratum Finanse Spółka z o.o. W trakcie postępowania Prezes Urzędu zbadał działalność Ferratum Finanse Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie (dalej: Ferratum Finanse Spółka z o.o., Przedsiębiorca albo Spółka), wpisanej do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000526569. W okresie objętym badaniem obejmującym rok 2016 i I półrocze 2017 r. Prezes Urzędu ustalił, iż Spółka w oparciu o zawarte umowy udzielała konsumentom pożyczek w wysokości od 5 tysięcy zł do 100 tysięcy złotych na okres do 5 lat, których

zabezpieczeniem było poręczenie osób trzecich, a w stosunku do kar umownych również „Weksel własny In blanco” wraz z „Deklaracją wekslową”. W wyniku przeprowadzonej analizy przekazanych przez Spółkę wzorców umów i udzielonych wyjaśnień zaszło podejrzenie stosowania przez Ferratum Finanse Sp. z o.o. postanowień wzorców umów mogących zostać uznane za niedozwolone.

Mając na uwadze dokonane na etapie postępowania wyjaśniającego ustalenia, Prezes Urzędu postanowieniem RŁO Nr 1/611-2/18 z dnia 20 kwietnia 2018 r. (dalej: Postanowienie, dowód: karty nr 1-3) wszczął z urzędu postępowanie w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone stosowanych przez Ferratum Finanse Sp. z o.o. określonych w pkt I sentencji niniejszej decyzji, o czy zawiadomił stronę (dowód: karta nr 4).

Postanowieniem RŁO Nr 2/611-2/18 z dnia 20 kwietnia 2018 r. Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów dokumenty uzyskane w związku z postępowaniem wyjaśniającym RŁO-405-508/16 (dowód: karta nr 5), o czym zawiadomił stronę (dowód: karta nr 234).

Spółka nie ustosunkowała się do przedstawionych w zawiadomieniu zarzutów.

W piśmie z dnia 2 maja 2018 r. Spółka oświadczyła, że jej obrót za 2017 r. wyniósł 2 021 323,28 zł (dowód: karty nr 247-255).

Dodatkowo w piśmie z dnia 19 lipca 2018 r. Spółka wyjaśniła, że umowy pożyczki z konsumentami zawierała do lutego 2018 r. i ogółem zawarła 183 umowy pożyczki (dowód: karta nr 242).

Natomiast pismem z dnia 20 sierpnia 2018 r. Spółka poinformowała Prezesa Urzędu, iż aktualny adres korespondencyjny to ul. Mazowiecka 11/49, 00-052 Warszawa (dowód: karta nr 243). Jest to również adres siedziby Spółki. Siedziba mieści się w „wirtualnym biurze” prowadzonym przez przedsiębiorstwo oferujące usługę obsługi biurowej bez konieczności fizycznej obecności przedsiębiorcy w danym miejscu.

Prezes Urzędu, pismem z dnia 4 grudnia 2018 r. zawiadomił Ferratum Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o możliwości zapoznania się z aktami sprawy (dowód: karta nr 506). Przedsiębiorca nie skorzystał z ww. uprawnienia.

Prezes UOKiK ustalił następujący stan faktyczny:

Ferratum Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie jest spółką prawa handlowego wpisaną do rejestru przedsiębiorców KRS przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy pod numerem 0000526569. Zgodnie z wpisem do rejestru przedsiębiorców KRS przedmiotem podstawowej działalności Przedsiębiorcy do października 2017 r. było prowadzenie pozostałego pośrednictwa pieniężnego. Natomiast od dnia 11 października 2017 r. Spółka prowadzi jako podstawową działalność pośrednictwo w obrocie nieruchomościami (dowód: karty nr 237-239, 246). Spółka rozpoczęła udzielanie pożyczek konsumentom w kwietniu 2016 r. a zakończyła w lutym 2017 r. (dowód: karta nr 256).

Spółka zajmowała się udzielaniem pożyczek konsumentom (dowód: karta nr 167), a umowy były zawierane w lokalach Przedsiębiorcy w Warszawie przy ul. Zajęczej 15 i Al. Jerozolimskich 11/19 (dowód: karty nr 167) Swoją ofertę handlową Spółka zamieszczała na portalach ogłoszeniowych w Internecie (OLX, etc.) i swojej stronie internetowej

www.pozyczkadlaciebie.pl (dowód: karta nr 167) Klientami Spółki byli konsumenci z Warszawy, jak i innych miejscowości na terenie kraju, takich jak: Wyszaków, Tarnobrzeg, Daleszyce, Niedzica. Z informacji uzyskanych od Przedsiębiorcy wynikało, że do 30 września 2016 r. Spółka zawarła 149 umów pożyczki, z tego 148 umów zostało przez nią wypowiedzianych, w tym 56 umów zostało wypowiedzianych z powodu nie złożenia przez konsumenta-pożyczkobiorcę zabezpieczenia pożyczki we wskazanym w umowie terminie. Pozostałe wypowiedzenia zostały dokonane z powodu poświadczenia nieprawdy przez konsumenta (dowód: karta nr 167).

Ferratum Finanse Sp. z o.o. w zakresie zawierania z konsumentami umów pożyczki posługiwała się wzorcami umów o nazwie „*Deklaracja wekslowa*”, (dowód: karty nr 163-164t) oraz „*Umowa Pożyczki nr.*” (dowód: karty nr 168-170). Z wyjaśnień Spółki wynika, że ww. umowa pożyczki nie miała stałej treści, ale miała stałe ramy, a warunki umowy były wynikiem indywidualnych negocjacji i ustaleń z klientem (dowód: karta nr 167). Analiza przekazanego przez Przedsiębiorcę wzorca umowy „*Umowa pożyczki nr ...*” i umów pożyczek zawartych z konsumentami wskazuje, że w umowie pożyczki przed jej wydrukowaniem do podpisu uzupełniane były dane dotyczące: nazw i adresów stron umowy pożyczki, wysokości pożyczki (§1 pkt 1 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), wysokość całkowitego kosztu pożyczki (§1 pkt 2 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), wysokości łącznej kwoty do zapłaty (§1 pkt 5 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), nr rachunku bankowego (§2 pkt 1 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), okresu na który została zawarta umowa pożyczki (§3 pkt 1 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), ilości rat i numer rachunku, na który mają być dokonywane wpłaty rat (§3 pkt 2 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), oprocentowania pożyczki (§ 3 pkt 3 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), rzeczywistej stopy oprocentowania (§ 3 pkt 4 „*Umowy Pożyczki nr. ...*”), wysokości stałej miesięcznej raty kapitałowo odsetkowej pożyczki. Tym samym zmiana treści umowy sporządzanej w oparciu o opracowane przez Przedsiębiorcę wzorce umowy polegała jedynie na określeniu stron umowy oraz wartości pieniężnych i procentowych związanych z wysokością pożyczki i ilością rat, w jakich pożyczka miała być spłacona. Niemniej jednak treść kwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień, zawartych we wzorach umownych stosowanych przez Ferratum Finanse Sp. z o.o. przy zawieraniu umów pożyczki była taka sama. Fakt braku uzgodnień ich treści z konsumentami potwierdza analiza zawartych umów pożyczki, z której wynika powtarzalność kwestionowanych postanowień w zawartych umowach z konsumentami.

Spółka pod koniec 2016 r. zmieniała we wzorcu „*Umowy Pożyczka nr. ...*” treść postanowienia w §8 pkt 4 w zakresie wysokości opłaty, jaką konsument miał ponieść z tytułu wypowiedzenia umowy przez Pożyczkobiorcę. W związku z powyższym treść wzorca wskazanego w § 8 pkt 4 w październiku 2016 r. brzmiała: „*Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 50% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy*” (dowód: Umowy Pożyczki: nr 337/10/2016, nr 336/10/2016, nr 335/10/2016, nr 334/10/2016, nr 333/10/2016, nr 332/10/2016, nr 331/10/2016, nr 330/10/2016, nr 329/10/2016) (dowód: karty nr 171- 212) natomiast w grudniu 2016 r. oraz styczniu i lutym 2017 r. postanowienie to otrzymało brzmienie „*Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości 2000 zł*”. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy” (dowód:

Umowy Pożyczki: nr 27/02/2017, nr 25/02/2017, nr 21/01/2017, nr 20/01/2017, nr 18/01/2017, nr 17/01/2017, nr 15/01/2017(dowód: karty nr 112-114), nr 14/01/2017 (dowód: karty nr 109-111), nr 408/01/2017 dowód: karty nr 88-90), nr 406/01/2017 dowód: karty nr 109-111),, nr 402/12/16 dowód: karty nr 88-84),, nr 401/12/2016 (dowód: karty nr 67-69), nr 400/12/2016 dowód: karty nr 64-66),, nr 398/12/2016 dowód: karty nr 58-60),, nr 396/12/2016 dowód: karty nr 55-57), nr 395/12/2016 dowód: karty nr 49-51), nr 394/12/2016 dowód: karty nr 46-48) nr 392/12/2016 dowód: karty nr 40-42), nr 390/12/2016 dowód: karty nr 34-36), nr 389/12/2016 dowód: karty nr 31-33), nr 388/12/2016 dowód: karty nr 28030), nr 387/12/2016 dowód: karty nr 25-27), nr 386/12/2016 dowód: karty nr 22-24) nr 385/12/2016 dowód: karty nr 19-21), nr 384/12/2016 dowód: karty nr 16-180, nr 382/12/2016 dowód: karty nr 10-12), nr 388/12/2016 dowód: karty nr 28-30),. Należy również podnieść, że podczas kontroli Spółki przeprowadzonej przez Prezesa Urzędu w dniu 17 października 2018 r. ustalono, że w okresie udzielania pożyczek konsumentom, Przedsiębiorca § 8 pkt 4 wzorca umowy otrzymywał następujące brzmienie: „Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na jego rzecz opłaty w wysokości 1000,00 złotych wynikającej z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy” obowiązującej od kwietnia do września 2016 r. (dowód: karty nr 267- 396) lub „Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 25% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy” (dowód: karty nr 414-419) stosowanej sporadycznie w kilku umowach podpisanych z konsumentami Ponadto podczas kontroli Prezes Urzędu ustalił, że Przedsiębiorca podpisał kilka umów, które nie zawierały § 8 pkt 4. Wraz z pismem z dnia 21 października 2016 r. Spółka przekazała wzorzec umowy „Umowa Pożyczki nr. ...” (dowód: karta nr 167) a z pismem z dnia 6 lutego 2017 r. wzorzec umowy „Deklaracja wekslowa” (dowód: karta 166, 163-164).

We wzorcu mowy „Umowa Pożyczki nr. ...” Spółka zamieściła postanowienia o treści:

- 1) w §13 pkt 5 „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy będą rozstrzygane przez Sąd Rejonowy w Warszawie.*”;
- 2) w §13 pkt 1 „*Strony oświadczają, iż postanowienia zawarte w umowie były przedmiotem indywidualnych negocjacji*”;
- 3) w §8 pkt 4 „*Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 50% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy, jak również;*
- 4) w §8 pkt 4 „*Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości 2000 zł. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy*”.

Natomiast we wzorcu umowy „Deklaracja wekslowa”, Spółka zamieściła postanowienie o treści: „*W przypadku nie powiadomienia Ferratum Finance Sp. z o.o. o zmianie adresu list wysłany na ostatni znany Ferratum Finance Sp. z o.o. adres jest równoznaczny ze skutkiem doręczenia*”.

W trakcie postępowania wyjaśniającego Spółka w dniu 11 listopada 2017 r. dokonała zmiany w Krajowym Rejestrze Sądowym wykreślając z Rubryki 1 „Przedmiot działalności” dotyczącej przedmiotu przeważającej działalności przedsiębiorcy „pozostałe pośrednictwo pieniężne” i wpisując w to miejsce „pośrednictwo w obrocie nieruchomościami” (dowód: karty nr 237- 239).

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (dalej: „ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów” lub „u.o.k.k.”), ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Naruszenie interesu publicznego stanowi podstawę do rozstrzygnięcia przez Prezesa Urzędu sprawy w oparciu o przepisy ww. ustawy. Interes publiczny zostaje naruszony w szczególności wówczas, gdy określonymi działaniami przedsiębiorcy dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy wywołują one na rynku niekorzystne zjawiska, powodując zaburzenia w jego prawidłowym funkcjonowaniu (por. wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 24 października 1991 r., sygn. akt XVII Amr 8/90).

W ocenie Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publiczny, gdyż wiąże się z ochroną praw potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów, którzy byli i nadal mogą być narażeni na negatywne skutki stosowania przez Ferratum Finanse Sp. z o.o. niedozwolonych postanowień wzorców umowy. Spółka prowadzi działalność gospodarczą na terenie całego kraju. Wobec tego, że przy prowadzeniu działalności gospodarczej Przedsiębiorca wykorzystuje wzorce umowy, a zatem ustalone z góry przed zawarciem umowy klauzule umowne, na których treść konsument nie ma wpływu, stosowane przez Spółkę niedozwolone postanowienia umowne zawarte w tych wzorcach mogą rażąco naruszyć interesy nieograniczonego kręgu konsumentów – każdego aktualnego i potencjalnego klienta.

W tym stanie rzeczy Prezes Urzędu uznał, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie interesu publicznego, a zatem możliwe jest poddanie kwestionowanych działań Ferratum Finanse Sp. z o.o. dalszej ocenie w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, pod kątem stosowania przez niego niedozwolonych postanowień wzorców umowy.

Naruszenie art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

Zgodnie z treścią art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2018, poz. 1025 i 1104 – dalej jako: „Kodeks cywilny” lub „k.c.”).

Źródłem polskiej regulacji dotyczącej nieuczciwych postanowień umownych jest Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dziennik Urzędowy L 095, 21/04/1993 P. 0029 – 0034; dalej:

dyrektywa 93/13), zgodnie z którą *warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodując znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta* (art. 3 ust. 1).

Zgodnie zaś z powoływanym w art. 23a u.o.k.k. przepisem art. 385¹ § 1. k.c. *postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.*

Zatem, dla stwierdzenia stosowania przez przedsiębiorcę we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych niezbędne jest wykazanie kumulatywnego spełnienia poniższych przesłanek:

1. kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy,
2. stosowanie wzorców umów przez przedsiębiorcę,
3. postanowienia stosowane we wzorcach umów nie są indywidualnie uzgodnione,
4. postanowienia nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
5. postanowienia stosowane we wzorcach umów przez przedsiębiorcę kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
6. postanowienia stosowane przez przedsiębiorcę kształtują prawa i obowiązki konsumenta, rażąco naruszając jego interesy.

Dla uznania danego postanowienia umowy za niedozwolone przesłanki sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta muszą zachodzić równocześnie. Z reguły rażące naruszenie interesu konsumenta jest naruszeniem dobrych obyczajów, ale nie zawsze zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco narusza ten interes (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 października 2010 r., I CSK 694/09).

Działanie przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 385¹§1 zd. 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przepis art. 385¹ k.c. znajduje zastosowanie do umów zawieranych przez **przedsiębiorców z konsumentami**.

Przepis art. 385¹ k.c. został wprowadzony do k.c. na podstawie art. 18 ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U. z 2000 r. Nr 22 poz. 271) i wszedł w życie w dniu 1 lipca 2000 r. Uzasadnieniem dla wprowadzenia do k.c. regulacji art. 385¹ k.c. była konieczność wdrożenia do prawa polskiego postanowień dyrektywy 93/13. Zakres, przedmiot

oraz technika zawarte w tym przepisie są ściśle wzorowane na ww. dyrektywie¹. Zgodnie z art. 6 ust. 1 tej dyrektywy państwa członkowskie zostały zobowiązane ustanowić w prawie krajowym regulacje, na mocy których nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą dla konsumentów wiążące, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Z kolei zgodnie z art. 2 pkt c ww. dyrektywy pojęcie "sprzedawca lub dostawca" oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, która w umowach objętych dyrektywą działa w celach dotyczących handlu, przedsiębiorstwa lub zawodu, bez względu na to, czy należy do sektora publicznego czy prywatnego.

Zawarte w dyrektywie 93/13 pojęcie „sprzedawca lub dostawca” znajduje odzwierciedlenie w art. 43¹ k.c. Zgodnie z art. 43¹ k.c. „przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Ze względu na brak wyjaśnienia w k.c. pojęcia działalności gospodarczej stosować się powinno zawierający takie objaśnienie art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 i 2290 oraz z 2018 r. poz. 107 i 398, dalej również: „u.s.d.g.”)², ponieważ pojęcie działalności gospodarczej jest tożsame z prowadzeniem przedsiębiorstwa na gruncie k.c. Zgodnie z art. 2 tej ustawy działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Należy zauważyć, że obecnie pojęcie działalności gospodarczej zawarte jest w ustawie z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2018 r., poz. 646, dalej: Prawo przedsiębiorców), która weszła w życie 30 kwietnia 2018 r. Jednak zgodnie z art. 196 ust. 1 przepisów wprowadzających ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz innych ustaw dotyczących działalności gospodarczej z dnia 6 marca 2018 r. (Dz. U. z 2018 r., poz. 650), do postępowań w sprawach przedsiębiorców wszczętych na podstawie przepisów dotychczasowych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie Prawa przedsiębiorców, stosuje się przepisy dotychczasowe. Niniejsze postępowanie zostało wszczęte 20 kwietnia 2018 r., a więc jeszcze przed wejściem w życie przepisów ustawy - Prawo przedsiębiorców, zatem zgodnie z art. 196 ust. 1 ww. przepisów wprowadzających ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej, zastosowanie nadal mają przepisy u.s.d.g.

Jednocześnie zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Reasumując - przepis art. 385¹ k.c. ma zastosowanie wtedy, gdy postanowienia nie uzgodnione indywidualnie znajdują zastosowanie w umowie zawartej przez przedsiębiorcę tj. osobę fizyczną, osobę prawną, albo jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną (tak art. 33¹ §1 k.c.), prowadzącą działalność gospodarczą w sposób zorganizowany we własnym imieniu i w sposób ciągły.

¹ Por. uzasadnienie projektu ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny – druk sejmowy Sejmu RP III kadencji nr 945 - dostępny na stronie internetowej www.sejm.gov.pl/archiwum

² Tak Katner W.J., Komentarz do art. 43¹ k.c. (w:) Księżak P. (red.), Pyziak-Szafnicka M. (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, Warszawa 2014

Ustawy szczególne - takie jak ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów - często zawierają własne definicje przedsiębiorcy.

Zgodnie z obowiązującym w dniu wszczęcia niniejszego postępowania art. 4 pkt 1 u.o.k.k. pod pojęciem tym należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, a także: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu, d) związek przedsiębiorców w rozumieniu pkt 2, z wyłączeniem przepisów dotyczących koncentracji [trzeci człon definicji przedsiębiorcy zawartej w art. 4 pkt 1 lit. c) znajduje zastosowanie wyłącznie w postępowaniach w sprawach koncentracji]. Natomiast w myśl art. 4 ust. 1 u.s.d.g. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Działalnością gospodarczą w rozumieniu u.s.d.g., jak już wskazano wyżej, jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 u.s.d.g).

W niniejszej sprawie wymaga oceny, czy Ferratum Finanse Sp. z o.o. spełnia przesłanki, które pozwalają dokonywać oceny jej działalności jednocześnie w świetle art. 385¹ k.c. i art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ferratum Finanse Sp. z o.o. jest osobą prawną prowadzącą działalność gospodarczą, wpisaną do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000526569. Z odpisu z tegoż rejestru wynika, że Przedsiębiorca prowadził działalność polegającą m.in. na działalności w zakresie pozostałego pośrednictwa pieniężnego i pośrednictwa w obrocie nieruchomościami. Nie ma zatem wątpliwości, że działania Spółki są działaniami przedsiębiorcy.

Stosowanie wzorców umów przez przedsiębiorcę.

Spółka, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, w stosunkach z konsumentami przy zawieraniu umów o udzielenie pożyczki pieniężnej posługiwała się następującymi wzorcami: „Umowa Pożyczki nr ...” i „Deklaracja wekslowa”.

Przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia.

Przepis art. 3851 § 3 k.c. nakazuje uznać za nieuzgodnione indywidualnie „*te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta*”. Dokonanie oceny, czy postanowienie było indywidualnie negocjowane wymaga zatem zbadania okoliczności związanych z procesem kontraktowania. Jeśli przy zawieraniu umowy postanowienia nie były między stronami negocjowane, zostały przez przedsiębiorcę ustalone jednostronnie i konsument nie miał rzeczywistego wpływu na ich treść, to należy uznać, że nie były indywidualnie uzgodnione. Taka sytuacja ma miejsce najczęściej wtedy, gdy przedsiębiorca w obrocie z konsumentami posługuje się odgórnie ustalonymi wzorcami umowy (wtedy postanowienie jest

zawarte we wzorcu umowy), ale może też mieć miejsce wtedy, gdy postanowienie zostaje przejęte do umowy ze wzorca umownego (jest narzucone). Co do oceny, co jest wzorcem umowy Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 10 listopada 2009 r. (sygn. akt VI ACa 480/09) rozpatrując sprawę z zakresu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów stwierdził, iż: „(...) nawet pojedyncza klauzula może stanowić wzorzec umowny, jeżeli jest to tzw. klauzula standardowa, czyli przygotowana z góry przez jedną ze stron umowy dla wielu umów, które mogą być zawarte w przyszłości. Dla kwalifikacji prawnej wzorca nie ma znaczenia jego formalna postać, w szczególności nie musi on występować w formie oddzielnego od umowy dokumentu. Ważne natomiast są treści wzorca w sensie funkcji, jakie ma on spełniać, oraz sposób jego użycia przy zawarciu umowy”.

W przypadku postępowania w sprawie uznania postanowienia za niedozwolone przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie ma znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umowy. Prezes Urzędu, nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, ale wzorzec i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy Przedsiębiorcą, a potencjalnym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiegokolwiek konkretnej umowy. Kontrola ta ma bowiem charakter oceny *ex ante* i obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Istotny jest zatem fakt, że Przedsiębiorca wprowadził oceniany wzorzec do obrotu poprzez wystąpienie z ofertą zawarcia umowy z wykorzystaniem go.

Niezależnie od powyższego, należy wskazać, że analizowane (kwestionowane) postanowienia umowne znajdują się we wszystkich przedłożonych Prezesowi Urzędu wzorcach umownych przygotowanych przez Spółkę. Opierając się jedynie o zwykłe doświadczenie życiowe stwierdzić trzeba, że treść tego rodzaju wzorców umownych nie jest przedmiotem indywidualnych negocjacji i uzgodnień ze słabszą stroną umowy, jaką niewątpliwie jest konsument w relacji zobowiązaniowej z Przedsiębiorcą. Gdyby postanowienia zawarte w wzorcach umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców w obrocie masowym mogłyby być przedmiotem indywidualnych negocjacji, to takie działania miałyby się z celem uprzedniego opracowania takich wzorców. Wbrew twierdzeniom Spółki, analiza przedłożonych przez nią wzorców umownych nie pozwoliła na uznanie aby kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia były przedmiotem indywidualnych negocjacji. Przedmiotem takich ustaleń mogły być jedynie takie kwestie jak: wartość udzielanej pożyczki, stopa oprocentowania, czy dane pożyczkobiorcy. Natomiast kwestionowane postanowienia w żadnym wypadku nie stanowiły przedmiotu negocjacji – były z góry narzucone konsumentom przez Spółkę. Dowodem takiego zachowania są załączone przez przedsiębiorcę umowy podpisane z konsumentami sporządzone na podstawie kwestionowanego wzorca umowy.

Postanowienia określające główne świadczenia stron.

Przez pojęcie „głównych świadczeń stron” należy zasadniczo rozumieć elementy przedmiotowo istotne (*essentialia negotii*) umowy, które przyjmowane są przez strony na zasadzie wyraźnego, a nie domniemanego konsensusu, co wskazuje na indywidualne uzgodnienie treści tych postanowień. Nie ulega wątpliwości, że w praktyce są to postanowienia określające cenę oraz przedmiot świadczeń stron umowy. Za postanowienia określające świadczenia główne stron nie są natomiast uznawane postanowienia dotyczące świadczeń ubocznych, np. odsetki za opóźnienie, lub klauzule, które wywierają wpływ na wysokość

świadczenia głównego, np. klauzule waloryzacyjne (por. wyrok SOKiK z 1 marca 2007 r., XVII AmC 12/06, LEX nr 311031).

Jak podkreśla się w orzecznictwie SN, pojęcie głównych świadczeń stron należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do elementów przedmiotowo istotnych umowy. Ustawodawca posłużył się bowiem terminem „postanowienia określające główne świadczenia stron”, a nie zwrotem „dotyczące” takiego świadczenia, który ma szerszy zakres (por. wyrok SN z 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03, LEX nr 846537). Z drugiej jednak strony należy odnotować pogląd, iż dla określenia pojęcia głównego świadczenia stron nie ma przesądającego znaczenia to, czy dane świadczenie należy do *essentialia negotii*. Z tej przyczyny zasięg tego pojęcia musi być zawsze ustalany *ad casum* z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz charakteru i celu zawieranej umowy (wyrok SN z 8 listopada 2012 r., I CSK 49/12).

W niniejszej sprawie kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia umowne nie dotyczą głównych świadczeń stron umowy. Analizowane wzorce umowne dotyczą umowy pożyczki (kredytu konsumenckiego) zawieranej pomiędzy Ferratum Finance Sp. z o.o. a konsumentami. Z natury rodzaju stosunku zobowiązaniowego wynika, że głównym świadczeniem Spółki było udzielanie pożyczek – udostępnienie konsumentom określonych w umowie środków pieniężnych, zaś głównym świadczeniem konsumenta był obowiązek zwrotu tych środków pieniężnych powiększonych o wskazane w umowie oprocentowanie. Kwestionowane postanowienia nie dotyczą tych kwestii.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami.

Klauzula generalna dobrych obyczajów stanowi odesłanie do ocen uzasadniających reguły moralne opierające się na wartościach powszechnie akceptowanych w Polsce. Dobre obyczaje pojmowane są również jako reguły postępowania zgodne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie normami i zasadami postępowania. Kryteriami decydującymi o sprzeczności z dobrymi obyczajami są wymóg nieusprawiedliwionego pokrzywdzenia i działanie wbrew dobrej wierze i uczciwości. Przyjmuje się, iż nieusprawiedliwione pokrzywdzenie zachodzi wówczas, gdy stosując ogólne warunki umów lub wzorce, próbuje się chronić własne interesy kosztem partnera, bez dostatecznego brania pod uwagę jego interesów i bez przyznania mu wyrównania z tego tytułu.

Poprzez dobre obyczaje rozumiemy pewien powtarzalny wzorzec zachowań, który jest aprobowany przez daną społeczność lub grupę. Są to pozaprawne normy postępowania, którymi przedsiębiorcy winni się kierować. Ich treści nie da się określić w sposób wyczerpujący, ponieważ kształtowane są przez ludzkie postawy uwarunkowane zarówno przyjmowanymi wartościami moralnymi, jak i celami ekonomicznymi i związanymi z tym praktykami życia gospodarczego. Wszystkie one podlegają zmianom w ślad za zmieniającymi się ideologiami politycznymi i społeczno-gospodarczymi oraz przewartościowaniami moralnymi. W szczególności zaś, dobre obyczaje to normy postępowania polecające nienadużywanie w stosunku do słabszego uczestnika obrotu posiadanej przewagi ekonomicznej.

Dobre obyczaje pozostają klauzulą generalną, która podlega konkretyzacji na okoliczność danego stanu faktycznego. Zgodnie z poglądem doktryny³, sprzeczne z dobrymi obyczajami są działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u klienta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności (...) czyli takie działanie, które potocznie określone jest jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania. W stosunkach z konsumentami „dobry obyczaj” powinien wyrażać się we właściwym informowaniu o przysługujących uprawnieniach, niewykorzystywaniu pozycji profesjonalisty i rzetelnym traktowaniu partnerów umów. W takich stosunkach szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów w świetle dobrych obyczajów, które odwołują się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Działanie wbrew dobrym obyczajom w zakresie kształtowania stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę tego stosunku stawiając przedsiębiorcę na uprzywilejowanej pozycji. Polega to na nierównomiernym rozłożeniu uprawnień i obowiązków między partnerami umowy, ze szkoda dla konsumenta.

Rażące naruszenie interesów konsumenta

Daną klauzulę będzie można uznać za abuzywną, kiedy umowne ukształtowanie praw i obowiązków konsumenta rażąco narusza jego interesy. Generalnie można przyjąć, iż chodzi tu o sytuacje, w których w sposób rażąco naruszona została równowaga interesów stron umowy i to przez to, iż jedna z nich wykorzystwała swoją przewagę, układając ogólne warunki lub wzorce umowne. Pojęcie „interesów” konsumenta należy interpretować szeroko, nie tylko jako niekorzystne ukształtowanie jego sytuacji ekonomicznej. Należy tu uwzględnić także takie aspekty, jak niedogodności organizacyjne, stratę czasu, dezorganizację, wprowadzenie w błąd, nierzetelne traktowanie, czy naruszenie prywatności konsumenta (por. wyrok SN z 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03).

Interpretacji, kiedy mamy do czynienia z rażącym naruszeniem interesów konsumenta, a kiedy tylko ze zwykłym, nie można sprowadzać do kategorii czysto ekonomicznej, gdyż nie chodzi tu o kryteria rachunkowe, a więc porównanie pieniężnej wartości świadczeń. Określenie „rażąco” należy odnieść do znacznego odbiegania przyjętego uregulowania od zasad uczciwego (słusznego) wyważenia praw i obowiązków. Za tego typu zasady konstruujące modelowe (optymalne) ukształtowanie praw i obowiązków umownych stron traktowane są przepisy ustawowe o charakterze dyspozytywnym. Stąd też nie jest możliwe ustalenie pewnych ogólnych kryteriów, których spełnienie w każdej sytuacji automatycznie prowadzi będzie do uznania, że interesy danego konsumenta zostały rażąco naruszone. Oznacza to, że ocena, czy postanowienia zawartej umowy rażąco naruszają interesy konsumenta, powinna być dokonywana *in concreto*, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danego przypadku. W tym zakresie zasadne jest ponadto sięgnięcie do dyrektywy 93/13, która stanowi, że daną klauzulę należy uznawać za niedozwoloną, gdy naruszając zasadę wzajemnego zaufania, powoduje znaczącą (istotną) i nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta (art. 3 ust. 1). W związku z tym pojęcie „rażącego naruszenia interesów konsumenta” można utożsamiać z istotną i nieusprawiedliwioną dysproporcją praw i obowiązków na jego niekorzyść. Ponadto, przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy

³ K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2002 r., str. 804.

grożących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomą firmy), bądź to z konsumentami (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres grożących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności (por. wyrok SA z 13 marca 2014 r., VI ACa 1733/13 i wyrok SOKiK z 26 maja 2015 r., XVII AmC 2615/14).

W dotychczasowym orzecznictwie dotyczącym uznawania postanowień umowy za niedozwolone kluczowym orzeczeniem, powoływanym w uzasadnieniach wielu późniejszych wyroków, jest wyrok SN z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04.

Sąd Najwyższy dokonał w nim wykładni art. 385¹ k.c. wskazując, iż rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Obie, wskazane w tym przepisie, formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają zakres określony przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta. W ujęciu proponowanym przez Sąd Najwyższy, wyznacznikiem dobrych obyczajów jest interes konsumenta w stosunku umownym z przedsiębiorcą. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są postanowienia umowne godzące w równowagę kontraktową stron, nierówno rozkładające prawa i obowiązki stron, przy czym ta nierówność ma dotyczyć praw i obowiązków teoretycznie słabszej strony, czyli konsumenta.

Należy zgodzić się z opinią Sądu Apelacyjnego w Warszawie (sygn. akt VI ACa 1505/05), że naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy grożących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem, do którego kierowany jest wzorzec umowy (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres grożących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności.

Klauzule szare

Katalog przykładowych klauzul abuzywnych określony w art. 385³ k.c. zawiera najbardziej typowe i znane z praktyki obrotu postanowienia naruszające równowagę kontraktową stron. Samo jednak zamieszczenie klauzuli wśród postanowień wymienionych w omawianym katalogu nie powinno przesądzać automatycznie o jej niedozwolonym charakterze. Nie jest bowiem wykluczone, iż konkretna klauzula, mimo iż objęta listą, nie ma niedozwolonego charakteru. W konkretnym przypadku może się okazać, iż nie prowadzi ona do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Dlatego też katalog klauzul zawarty w art. 385³ k.c. należy traktować jako listę tzw. klauzul szarych.

Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego postanowienie umowne, które zostało umieszczone w przykładowym katalogu nieuczciwych postanowień umownych nie jest *per se* nieuczciwym postanowieniem umownym. Treść tego katalogu nie przesądza statusu danego postanowienia jako niedozwolonego postanowienia umownego (postanowienia wzorca umowy). Wykaz ten należy kwalifikować jako swoistą wskazówkę co do rodzaju postanowień, które mogą budzić zastrzeżenia z punktu widzenia ich zgodności z interesami i uprawnieniami konsumentów (wyrok SN z 11 października 2007 r., III SK 19/07, LEX nr 496411).

Ocena postanowień umowy stosowanych przez przedsiębiorcę

Ad. I.1

„W przypadku nie powiadomienia Ferratum Finance Sp. z o.o. o zmianie adresu list wysłany na ostatni znany Ferratum Finance Sp. z o.o. adres jest równoznaczny ze skutkiem doręczenia”

Oceniane postanowienie zostało zamieszczone we wzorcu umowy „Deklaracja weksłowa” i dotyczy ustalonych przez Spółkę we wzorcu umowy skutków doręczeń korespondencji w sytuacji nie powiadomienia jej o zmianie adresu. Zdaniem Prezesa Urzędu postanowienie to jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów.

Główne świadczenia stron

Oceniane postanowienie nie określa głównych świadczeń stron, lecz odnosi się do kwestii skuteczności doręczeń korespondencji konsumentom i związanych z tym skutków prawnych.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami

W przypadku powyżej cytowanej klauzuli za dobry obyczaj należy uznać:

- zasadę lojalnego zachowania kontrahenta względem konsumenta,
- zasadę stosowania przepisów obowiązującego prawa,
- szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka,
- niewykorzystywanie uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji.

W analizowanym postanowieniu Spółka zastrzegła, że wysyłanie zawiadomień, w tym także oświadczeń woli, na znany adres konsumenta będzie równoznaczne z ich doręczeniem konsumentowi. Oznacza to, iż tylko Spółka – jako twórca wzorca umowy – decyduje o skuteczności doręczeń i wynikających z nich skutków prawnych niezależnie od rodzaju korespondencji (np. list, zwykły, polecony, itp.) Takie działanie może naruszać standardy prawne wynikające z przepisów kodeksu cywilnego oraz obowiązujące w obrocie dobre obyczaje. Wynika to stąd, iż stosownie do treści art. 61 § 1 Kodeksu cywilnego oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. W razie wątpliwości, czy oświadczenie zostało złożone prawidłowo, a jego treść wywołuje przewidziane skutki prawne, podmiotem właściwym do rozstrzygnięcia tych kwestii jest sąd powszechny, a nie twórca wzorca, który – korzystając z przewagi kontraktowej - narzuca swoim kontrahentom treść wzorca. Instytucja doręczenia zastępczego odnosi się wyłącznie do pism procesowych, a zatem pism składanych w toku prowadzonych przez sądy lub organy postępowania regulowanych przez odpowiednie przepisy, a nie do oświadczeń woli.

Ww. postanowienie kształtuje zatem sytuację konsumenta w sposób mniej korzystny niż wynika to z ogólnych przepisów prawa, a zatem narusza dobry obyczaj polegający na niewykorzystywaniu przewagi w kontaktach handlowych przez przedsiębiorcę, jako twórcę wzorca. Jednocześnie wskazane postanowienie w sposób istotny narusza interesy prawne konsumenta, albowiem pozbawia go prawa do wzruszenia domniemania skutecznego doręczenia pisma.

Podobne postanowienia stanowiły już w przeszłości przedmiot badań zarówno Prezesa Urzędu, jak i Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, które chociażby w wyroku z dnia 3 listopada 2010 r. uznał za niedozwolone postanowienie umowne zapis, który następnie został wpisany pod poz. 2206: „*W razie zaniechania obowiązku niezwłocznego zawiadomienia banku o zmianie adresu, pisma wysłane do posiadacza rachunku pod dotychczasowy adres pozostawia się w dokumentacji rachunku ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest znany bankowi*” (sygn. akt XVII AmC 1783/09). Natomiast pod poz. 4743 w Rejestrze, na podstawie wyroku SOKiK z dnia 25 lutego 2013 r. (sygn. akt XVII AmC 3251/12), wpisane zostało postanowienie o treści: „*W przypadku niedopełnienia przez Abonenta tego obowiązku wszelka korespondencja kierowana do Abonenta pod dotychczasowy adres korespondencyjny będzie uznana za skutecznie doręczoną ze wszystkimi konsekwencjami dla Abonenta*”. Z powyższego wynika, że zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanowienia umowne, które przyjmują fikcję doręczenia pism kierowanych do konsumentów, w razie, gdy nie zawiadomią oni na piśmie o zmianie swoich danych, są uznawane za klauzule abuzywne.

Rażące naruszenie interesów konsumentów

W przedmiotowym przypadku rażące naruszenie interesów konsumentów polega na ograniczeniu woli konsumenta w kształtowaniu stosunku zobowiązaniowego oraz prowadzi do sytuacji, gdy konsument pozbawiony możliwości zapoznania się z oświadczeniem woli Spółki oraz prawa do wzruszenia domniemania skutecznego doręczenia pisma narażony będzie na jego skutki prawne. Podważa również zasadę dobrej wiary i uczciwości w wykonaniu zobowiązania, gdyż Spółka stosując to postanowienie może podjąć działania mając na względzie uzyskanie korzyści dla siebie, niekoniecznie dla konsumenta.

Oceniając wskazane postanowienie należy mieć na uwadze okoliczność, iż klientami Spółki są osoby mające problemy finansowe i które nie mogą uzyskać pożyczek w bankach. W ocenie Prezesa Urzędu ta grupa konsumentów jest szczególnie wrażliwa biorąc pod uwagę ryzyko podejmowania kolejnych zobowiązań finansowych, które prowadzą do zwiększenia zadłużenia.

Tym samym ww. postanowienie jest niedozwolone zgodnie z art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego.

Ad. I.2

„Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy będą rozstrzygane przez Sąd Rejonowy w Warszawie.”

Oceniane postanowienie zostało zamieszczone w § 13 pkt 5 wzorca umowy „*Umowa Pożyczki nr...*” i określa wyłączaną właściwość sądu właściwego dla rozstrzygania wszelkich ewentualnych sporów jakie mogą/mogły powstać w związku z wykonywaniem umowy pożyczki. W ocenie Prezesa Urzędu taki – arbitralny i jednostronny - sposób rozstrzygnięcia w przedmiocie ustalenia sądu wyłącznie właściwego jest sprzeczny z dobrymi obyczajami, a także rażąco naruszający interesy konsumentów.

Główne świadczenia stron

Oceniane postanowienie nie określa głównych świadczeń stron, lecz odnosi się do wskazania w umowie pożyczki konkretnego sądu do rozstrzygnięcia danej sprawy.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami

W przypadku powyżej cytowanej klauzuli za dobry obyczaj należy uznać:

- zasadę lojalnego zachowania kontrahenta względem konsumenta,
- zasadę stosowania przepisów obowiązującego prawa,
- szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka,
- niewykorzystywanie uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji.

Postanowienie to narzuca konsumentowi tryb rozstrzygania sporów, odbiegający od standardowego i tym samym stanowi odpowiednik niedozwolonego postanowienia umownego z art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego. W myśl bowiem obowiązujących przepisów, w sprawach cywilnych sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania pozwanego (właściwość ogólna — art. 27 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2018 r.,1360, dalej zwany: „kpc”), bądź ewentualnie sąd właściwy ze względu na miejsce wykonania umowy (właściwość przemienna — art. 34 kpc). Zgodnie z dyspozycją art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego za niedozwolone postanowienie umowy uważa się takie, które wyłącza jurysdykcję sądów polskich lub poddaje pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę pozwanego. Kwestionowane postanowienie zmienia tę zasadę na niekorzyść konsumenta, gdyż wyłącza konsumentowi wskazaną w przepisach prawa właściwość ogólną i przemienną. Tym samym narzuca konsumentowi konieczność prowadzenia procesu w odległej od miejsca zamieszkania konsumenta miejscowości. Ponadto należy wskazać, że nie można z góry określić, która strona w sporze będzie powodem, a która pozwanym. Już sam fakt, iż oceniane postanowienie można uznać za niedozwolone w świetle art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego i art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego wskazuje, że jego zamieszczenie stoi w sprzeczności z dobrymi obyczajami. Zdaniem Prezesa Urzędu, takie zachowanie Spółki ma na celu ochronie jedynie własnego interesu kosztem interesów konsumenta, traktując go niełojalnie i wykorzystując przy tym pozycję profesjonalisty, co pozostaje w sprzeczności z dobrymi obyczajami. Pamiętać bowiem należy, że Spółka ma swoją siedzibę w Warszawie, a sądem właściwym dla sporów mogących wyniknąć z przedmiotowych umów miał być wyłącznie Sąd Rejonowy w Warszawie. Przedsiębiorca określając we wzorcu umownym właściwości sądu wykorzystywał słabszą pozycję konsumentów, którzy chcący otrzymać środki pieniężne musieli zaakceptować narzucone przez Spółkę warunki.

Niezależnie od powyżej poczynionych rozważań wskazać w tym miejscu należy, że podobne postanowienia stanowiły już w przeszłości przedmiot badań zarówno Prezesa Urzędu, jak i Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który uznał, że niedozwolone są postanowienia umowne o następującej treści: „*Wszelkie ewentualne spory mogące powstać przy wykonywaniu postanowień niniejszej umowy strony poddadzą rozstrzygnięciu Sądowi Rejonowemu właściwemu dla siedziby Pośrednika*” (porównaj wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 maja 2017 roku, sygn. akt XVII AmC 67/06) „*Do rozstrzygania sporów wynikających z tej umowy właściwe będą sądy powszechne w Łodzi.*” (porównaj wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i konsumentów z dnia 24 maja 2017 roku, sygn. akt XVII AmC 39/04). W uzasadnieniach do wskazanych wyroków Sąd argumentując abuzywność analizowanego postanowienia umownego wskazywał, że kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy i wypełniają tym samym znamiona klauzuli, o której mowa w art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego. Z powyższego wynika, że zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanowienia umowne, które narzucają konsumentom

właściwość sądu, wbrew obowiązującym przepisom prawa, są uznawane za klauzule abuzywne.

Rażące naruszenie interesów konsumentów

W przedmiotowym przypadku rażące naruszenie interesów konsumenta, polega na ustanowieniu przez Spółkę sprzecznej z prawem dysproporcji praw w zakresie trybu rozstrzygnięcia sporów pomiędzy stronami umowy na niekorzyść konsumenta, narzucając tym samym konsumentowi konieczność prowadzenia procesu w odległej od miejsca zamieszkania konsumenta miejscowości, co jest utrudnieniem w dostępie do sądu i naraża konsumenta na dodatkowe dolegliwości finansowe związane z dojazdami do sądu oraz stratę czasu. Takie ograniczenia i utrudnienia w dostępie do sądu, które nie obejmują Spółki, stawiają ją w lepszej sytuacji ekonomicznej od konsumenta.

Tym samym ww. postanowienie jest niedozwolone zgodnie z art. 385¹ § 1 i art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego.

Ad. I.3

„Strony oświadczają, iż postanowienia zawarte w umowie były przedmiotem indywidualnych negocjacji”

Oceniane postanowienie zostało zamieszczone w § 13 pkt 1 wzorca umowy „Umowa Pożyczki nr...” przez Spółkę, nie podlega negocjacji i jest oceniane przez Prezesa Urzędu jako postanowienie wprowadzające konsumenta w błąd, wywołujące u niego mylne wyobrażenie co do jego uprawnień. Tym samym jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów.

Główne świadczenia stron

Powyższe postanowienie nie określa głównych świadczeń stron, lecz kreuje sytuację kontraktową konsumenta w sposób mniej korzystny niż Spółki, zobowiązując go do złożenia nieprawdziwego oświadczenia, że postanowienia zawarte w umowie były przedmiotem negocjacji.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami

W przypadku powyżej cytowanej klauzuli za dobry obyczaj należy uznać:

- zasadę lojalnego zachowania kontrahenta względem konsumenta,
- zasadę przejrzystości działań przedsiębiorcy w stosunkach z konsumentami,
- zasady dobrej wiary i uczciwości w wykonaniu zobowiązania,
- niewykorzystywanie uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji.

Kwestionowane postanowienie wywołuje u konsumenta mylne wyobrażenie co do przysługujących uprawnień, w tym co do braku możliwości kontroli zawartej umowy przez sąd lub Prezesa Urzędu. Ponadto taka modyfikacja praw stron umowy, będąca przejawem dominacji Spółki w stosunkach handlowych z konsumentami, jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, gdyż bezpodstawnie wiąże konsumenta z treścią umowy pożyczki, która została mu narzucona i powoduje, że sytuacja kontraktowa konsumenta jest gorsza wobec Ferratum

Finanse Spółki z o.o. niż w przypadku nie wprowadzenia tego postanowienia do umowy. Spółka może bowiem wykorzystać oceniane postanowienie jako dowód, że strony negocjowały indywidualnie postanowienia umowy, a konsument po podpisaniu takiego oświadczenia może ulec przeświadczeniu, że nie będzie mógł się powołać na ochronę z art. 385¹ Kodeksu cywilnego, co w konsekwencji będzie skutkowało ważnością nawet tych postanowień wzorca umowy, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Ponadto powyższe postanowienie przerzuca na konsumentów ciężar udowodnienia, iż dana klauzula nosi znamiona abuzywności. Zgodnie z intencją ustawodawcy wyrażoną w art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu winien spoczywać na przedsiębiorcy, który brak abuzywności danych postanowień musi udowodnić na podstawie faktów, a nie „sztucznych” klauzul, które mają mu to zagwarantować.

Pamiętać bowiem należy, że Spółka ma swoją siedzibę w Warszawie, a sądem właściwym dla sporów mogących wyniknąć z przedmiotowych umów miał być wyłącznie Sąd Rejonowy w Warszawie. Przedsiębiorca określając we wzorcu umownym właściwości sądu wykorzystywał słabszą pozycję konsumentów, którzy chcący otrzymać środki pieniężne musieli zaakceptować narzucone przez Spółkę warunki.

Niezależnie od powyżej poczynionych rozważań wskazać w tym miejscu należy, że podobne postanowienia stanowiły już w przeszłości przedmiot badań zarówno Prezesa Urzędu, jak i Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który uznał, że niedozwolone są postanowienia umowne o następującej treści: *„Wszelkie ewentualne spory mogące powstać przy wykonywaniu postanowień niniejszej umowy strony poddadzą rozstrzygnięciu Sądowi Rejonowemu właściwemu dla siedziby Pośrednika”* (porównaj wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 maja 2017 roku, sygn. akt XVII AmC 67/06) *„Do rozstrzygania sporów wynikających z tej umowy właściwe będą sądy powszechne w Łodzi.”* (porównaj wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i konsumentów z dnia 24 maja 2017 roku, sygn. akt XVII AmC 39/04). W uzasadnieniach do wskazanych wyroków Sąd argumentując abuzywność analizowanego postanowienia umownego wskazywał, że kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy i wypełniają tym samym znamiona klauzuli, o której mowa w art. 385³ pkt 23 Kodeksu cywilnego. Z powyższego wynika, że zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanowienia umowne, które narzucają konsumentom właściwość sądu, wbrew obowiązującym przepisom prawa, są uznawane za klauzule abuzywne.

Rażące naruszenie interesów konsumentów

Złożenie przez konsumenta przedmiotowego oświadczenia może utrudniać mu dochodzenie od Spółki ewentualnie przysługujących mu roszczeń. Konsument, który chciałby uchylić się od skutków prawnych zawartej umowy, powołując się na błąd co do treści czynności prawnej, musiałby dodatkowo obalić prawdziwość złożonego ww. oświadczenia. Powstaje tym samym nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Zdaniem Prezesa Urzędu powyższe świadczy o naruszeniu interesów konsumentów w sposób rażący. Należy nadmienić, że konsument w stosunkach cywilnoprawnych z profesjonalnym uczestnikiem obrotu gospodarczego, jakim jest niewątpliwie Przedsiębiorca, wykazuje się zasadniczo mniejszą znajomością norm prawnych oraz mniejszym doświadczeniem - jest

stroną słabszą takiego stosunku. Konsument może zatem nie zdawać sobie sprawy z doniosłości oraz skutków prawnych tego rodzaju oświadczeń. Co więcej już samo umieszczenie takiego oświadczenia w treści wzorca umownego wskazuje na złą wolę Przedsiębiorcy, który świadomy jest tego, że stosowane przez niego wzorce umowne nie podlegają modyfikacji z uwagi na indywidualne uzgodnienia, niemniej wykorzystując trudną sytuację materialną klienta oraz jego niewiedzę, stara się zabezpieczyć w ten sposób swoje interesy.

Z uwagi na powyższe, w ocenie Prezesa Urzędu analizowane postanowienie umowne stanowi niedozwolone postanowienie umowne, o którym mowa w art. 385¹ § 1 k.c.

Ad. I.4 i I.5

„Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 50% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy”, zamieszczonego we wzorcu umowy „Umowa Pożyczki nr ...”.

„Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości 2000 zł. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy”, zamieszczonego we wzorcu umowy

Oceniane postanowienia stosowane zamiennie w różnym okresie czasu (pierwsze w IV kwartale 2016 r., drugie z kwestionowanych postanowień w I kwartale 2017 r.) dotyczące wysokości kary umownej zamieszczone w § 8 pkt 4 wzorca umowy „Umowa Pożyczki nr...”. Prezes Urzędu uznał za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy konsumentów, bowiem nakładają one na konsumenta obowiązek odszkodowawczy mimo braku podstaw do takiego żądania oraz nie znajdują w umowie pożyczki równoważnego obowiązku Spółki.

Główne świadczenia stron

Oceniane postanowienia nie określają głównych świadczeń stron, lecz odnoszą się do warunków nałożenia i wysokości kary umownej.

Sprzeczność z dobrymi obyczajami

W przypadku powyżej cytowanych klauzul za dobry obyczaj należy uznać:

- zasadę jasnego i precyzyjnego przedstawienia warunków umowy,
- zasadę przejrzystości działań przedsiębiorcy w stosunkach z konsumentami,
- zasady dobrej wiary i uczciwości w wykonaniu zobowiązania.

Wskazane na wstępie postanowienia należy rozpatrywać w kontekście pozostałych postanowień wzorca umowy „Umowa Pożyczki nr ...” to jest postanowień wskazanych w paragrafach 6 pkt 1 i 8 pkt 2. Zgodnie z § 6 pkt 1 wzorca umowy „pożyczkobiorca zobowiązuje się do ustanowienia zabezpieczenia spłaty pożyczki przed jej wypłatą przez Pożyczkodawcę, przy czym wartość przyjętego zabezpieczenia nie może być niższa niż wartość kapitału pożyczki, poprzez jedną lub większą ilość zabezpieczeń podanych poniżej:

- poręczenie osób trzecich (jeden poręczyciel może zabezpieczyć kwotę 10 000,00 zł),
- ustanowienie hipoteki,
- przewłaszczenie zabezpieczenia,
- cesja należności,
- cesja praw z polisy ubezpieczeniowej z funduszem inwestycyjnym - cena wykupu,
- poręczenie uzyskane z firmy/instytucji poręczeniowej,
- lub inna forma zabezpieczenia wskazana przez klienta spełniająca wymogi.

Wybór zabezpieczeń dokonywany jest przez Pożyczkobiorcę i wymaga akceptacji ze strony Pożyczkodawcy”.

Natomiast z postanowienia wskazanego w § 8 pkt 2 akapit 3 wzorca umowy wynika, że: *„Pożyczkodawca może wypowiedzieć umowę: jeżeli Pożyczkobiorca nie dokonał pełnego zabezpieczenia pożyczki wraz z należnymi odsetkami w terminie 3 dni od daty jej zawarcia (w trybie natychmiastowym)”.*

Należy nadmienić, że ww. punkt tego wzorca był modyfikowany przez Spółkę w zakresie terminu na uzyskanie pełnego zabezpieczenia pożyczki. Modyfikacja polegała na wskazaniu terminu 2 dniowego zamiast terminu 3 dniowego i brzmiał on następująco: *„jeżeli Pożyczkobiorca nie dokonał pełnego zabezpieczenia pożyczki wraz z należnymi odsetkami w terminie 2 dni od daty jej zawarcia w trybie natychmiastowym”.*

Biorąc pod uwagę ww. postanowienia należy stwierdzić, że pozwalały one Spółce naliczać konsumentom karę umowną. Oceniana kara umowna była naliczana w sytuacji niedostarczenia przez konsumenta zabezpieczenia spłaty pożyczki w terminie 2 lub 3 dni stosownego zabezpieczenia. Skutkiem niedostarczenia ww. zabezpieczenia było wypowiedzenie przez Ferratum Finanse Sp. z o.o. umowy jeszcze przed otrzymaniem przez konsumenta wskazanej w umowie kwoty pożyczki. Zgodnie z przyjętym orzecznictwem, np. wyrok Sądu Najwyższego z 21 września 2007 r. V CSK 139/07 (OSNC – ZD 2008/3/72) kara umowna stanowi surogat odszkodowania należnego wierzycielowi od dłużnika z tytułu odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, pełni więc przede wszystkim funkcję kompensacyjną. Jednak zgodnie z art. 353¹ k.c. swoboda umów ograniczona jest właściwościami (naturą) stosunku prawnego, przepisami ustawy oraz zasadami współżycia społecznego. Strony zatem nie mogą w umowie tak rozszerzyć odpowiedzialności dłużnika z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania ani dotyczącej kary umownej, by jej zakres był sprzeczny z istotą (naturą) odpowiedzialności dłużnika za niewykonanie zobowiązania oraz z naturą kary umownej. Nie można więc przyjąć, że dłużnik będzie zobowiązany do zapłaty kary umownej także wtedy, gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest spowodowane okolicznościami, za które odpowiedzialność ponosi wierzyciel. W tym miejscu należy wskazać, że zasady współżycia społecznego są utożsamiane z dobrymi obyczajami.

Jak wynika z praktyki udzielania pożyczek przez Spółkę, uzyskanie ww. zabezpieczeń pożyczki lub preferowanego przez Spółkę poręczenia nie jest natychmiastową czynnością, którą można wykonać w 2 lub 3 dni. Taka czynność wymaga sprawdzenia przez poręczyciela zadłużenia pożyczkobiorcy w dostępnych rejestrach oraz sprawdzenia na podstawie dostarczonych dokumentów wysokości jego przychodów czy wpływów na konto oraz ponoszonych przez niego kosztów utrzymania. Uzyskanie tych informacji, czy to od pracodawcy, czy z banku wymaga czasu, i to na pewno większego niż 2-3 dni. W tym miejscu

należy wskazać, że klientami takich firm pożyczkowych jak Spółka są z reguły konsumenci, którym banki odmówiły udzielenia stosownego kredytu. Powyższe stwierdzenia Prezesa Urzędu potwierdzają informacje uzyskane od Spółki, z których wynikało, że w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 30 września 2016 r. Spółka zawarła 149 umów pożyczki z tego 148 umów zostało przez nią wypowiedzianych, w tym 56 umów zostało wypowiedzianych z powodu nie złożenia przez konsumenta-pożyczkobiorcę zabezpieczenia pożyczki we wskazanym w umowie terminie. Pozostałe wypowiedzenia zostały dokonane z powodu poświadczenia nieprawdy przez konsumenta. Pomimo tej wiedzy Spółka nie zmieniła podczas prowadzonego przez Prezesa Urzędu postępowania wyjaśniającego, jak również w toku postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przyjętych zasad uzyskiwania poręczeń przez konsumentów oraz nie informowała konsumentów o faktycznym braku możliwości (lub nawet trudnościach) uzyskania pożyczki na tak sformułowanych warunkach poręczenia. Dodatkowo należy wskazać, że ww. kara umowna nie ma żadnego odniesienia do poniesionych przez Przedsiębiorcę nakładów związanych z udzieleniem pożyczki. Jedyne koszty, jakie Spółka poniosła to koszty związane z podpisaniem z konsumentem umowy pożyczki na podstawie wcześniej opracowanego wzorca umowy. Spółka na tym etapie kontaktów z konsumentem nie musiała ponieść kosztów uruchomienia pożyczki, jej przechowywania, zabezpieczenia.

Jak wynika z powyższego, przyczyny, które skutkują nałożeniem kary umownej przez Spółkę leżą po stronie Pożyczkodawcy, gdyż warunki, jakie ustalił we wzorcu umowy dot. uzyskania zabezpieczenia spłaty pożyczki, a których niespełnienie skutkuje nałożeniem kary umownej, nie są do spełnienia przez konsumentów-pożyczkobiorców. Jednocześnie wysokość ww. kary umownej jest w sposób nadmierny wyższa od dającej się przewidzieć szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania.

Dodatkowo w ocenianym wzorcu umowy nie występuje możliwość nałożenia na Przedsiębiorcę kary umownej z tytułu niewypłacenia przez Spółkę konsumentowi pożyczki w określonym w umowie terminie. Konsument ma jedynie prawo do wypowiedzenia umowy. Wzorzec nie przewiduje w swojej treści innych kar umownych lub sum należnych z tytułu niewykonania umowy pożyczki przez Spółkę. Brak we wzorcu umowy tożsamyh uprawnień z tytułu niedotrzymania warunków umowy pozostaje w sprzeczności z zasadą ekwiwalentności świadczeń, prowadząc do nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków stron umowy ze szkodą dla konsumenta. Narusza również zasadę dobrej wiary i uczciwości w wykonaniu zobowiązania, gdyż przedsiębiorca stosując ją może podjąć działania mając na względzie uzyskanie korzyści wyłącznie dla siebie, z pominięciem konsumenta.

Rażące naruszenie interesów konsumentów

W przedmiotowym przypadku rażące naruszenie interesów konsumenta, wiąże się z ustanowieniem przez Spółkę kary umownej nie mającej ekonomicznego uzasadnienia w kosztach działalności Spółki, naliczanej z tytułu niespełnienia przez konsumenta warunku umowy de facto niemożliwego do spełnienia i nie znajdującej tożsamego odpowiednika w uprawnieniach konsumenta. Skutkiem takiego zachowania jest nie uwzględnienie interesu ekonomicznego konsumenta, to jest uzyskanie umówionej kwoty pieniężnej w drodze pożyczki. Wykorzystując zaufanie konsumenta do przedsiębiorcy, łamiąc zasadę przejrzystości działań przedsiębiorcy w stosunkach z konsumentami oraz zasadę jasnego i precyzyjnego przedstawienia warunków umowy Spółka, nie ponosząc ryzyka działalności gospodarczej jakie niesie ze sobą udzielenie pożyczki, osiąga korzyści finansowe z naliczanej kary umownej. Tym

samym powyższe zachowanie jest rażąco nieuczciwe, nierzetelne, nieetyczne, a tym samym naruszające dobre obyczaje.

Wobec powyższego, kwestionowane postanowienia zostały uznane za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, jak i art. 385³ pkt 17 Kodeksu cywilnego uznającego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy, które nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek rażąco wygórowanej kary umownej.

Mając na względzie ww. okoliczności należało orzec jak w pkt I sentencji decyzji.

Ad. II.

Zgodnie z art. 23b ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i zakazującą jego wykorzystywania, jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu określonego w art. 23a ww. ustawy. Zgodnie z ustępem 2 tego artykułu w decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 23a, w szczególności zobowiązać przedsiębiorcę do:

- 1) poinformowania konsumentów, będących stronami umów zawartych na podstawie wzorców, o których mowa w ust. 1, o uznaniu za niedozwolone postanowień tego wzorca - w sposób określony w decyzji;
- 2) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji.

Prezes Urzędu zdecydował o zastosowaniu środków usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych określonych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

Konsumenci, którzy zawarli umowy w oparciu o wzorce zawierające kwestionowane przez Prezesa Urzędu w przedmiotowej decyzji ponoszą skutki zawarcia tych umów.

Postanowienie określone w punkcie I.3 sentencji niniejszej decyzji może wywołać u konsumentów przeświadczenie, że nie mogą kwestionować postanowień wzorców umów, które niby z przedsiębiorcą uzgodnili. Zatem kwestionowane postanowienie wciąż wprowadza konsumentów w błąd co do charakteru umowy jako wzorca umowy i zakresu ich uprawnień. Podobnie postanowienia opisane w punktach I.1. i I.2. mają wpływ na prawa i obowiązki konsumenta po rozwiązaniu umowy pożyczki. Natomiast postanowienia wskazane w pkt. I.4 i I.5 nie tylko naruszają zasadę ekwiwalentności świadczeń, ale również nakładają na konsumenta zapłatę kary umownej nie znajdującej uzasadnienia ekonomicznego do jej naliczenia.. związku z powyższym Prezes Urzędu po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, nakłada na Ferratum Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie środki usunięcia trwających skutków naruszenia zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych określonych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji w postaci obowiązku:

1. skierowania listem poleconym - w terminie 2 (dwóch) miesięcy od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji – do konsumentów, którzy zawarli umowy z Ferratum Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie w oparciu o wzorce umów, zawierające postanowienia, o których mowa w punkcie I niniejszej decyzji, sformułowanej w sposób czytelny i zrozumiały pisemnej informacji, o uznaniu przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone postanowień wzorców umów, o których mowa w punkcie I niniejszej decyzji, w związku z czym postanowienia te nie wiążą konsumentów wraz z przytoczeniem pkt I sentencji tej decyzji oraz informacją o stronie internetowej, na której decyzja będzie dostępna (www.uokik.gov.pl),

2. publikacji na koszt Ferratum Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, na stronie internetowej tego przedsiębiorcy w terminie 7 (siedmiu) dni od daty uprawomocnienia się przedmiotowej decyzji, informacji o uznaniu za niedozwolone postanowień wzorców umów, o których mowa w punkcie I niniejszej decyzji, w ten sposób, że komunikat powinien zostać umieszczony na stronie głównej i być utrzymywany na przedmiotowej stronie internetowej przez okres 3 (trzech) miesięcy od daty opublikowania na stronie internetowej oraz powinien być napisany:

- czarną czcionką (kod szesnastkowy RGB -#000000) ARIAL na białym tle (kod szesnastkowy RGB - #ffffff),

- w ramce o rozmiarze nie mniejszym niż 1150 px x 350 px, tak aby wielkość czcionki była dostosowana do wielkości ramki, tj. ramka była w całości wypełniona oświadczeniem, o którym mowa w niniejszym punkcie,

Nałożenie na Spółkę obowiązków, o których mowa w punkcie II sentencji decyzji, ma na celu zapewnienie, że każdy konsument, który zawarł umowę pożyczki z Ferratum Finanse Sp. z o.o. w oparciu o wzorce umów, zawierające postanowienia, o których mowa w punkcie I sentencji niniejszej decyzji otrzymał informację, iż ww. postanowienia zostały uznane za niedozwolone postanowienia umowne, a tym samym, że nie są dla niego wiążące.

Mając na względzie ww. okoliczności należało orzec jak w pkt II sentencji decyzji.

Ad. III.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 3a u.o.k.k., Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10 % obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 23a u.o.k.k. Kara pieniężna za naruszenie zakazu stosowania we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego ma charakter fakultatywny. O tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje, w ramach uznania administracyjnego, Prezes Urzędu. W niniejszej sprawie Prezes Urzędu działając w ramach uznania administracyjnego uznał nałożenie na Spółkę kary pieniężnej za celowe.

W ocenie Prezesa Urzędu, zasadnym jest w niniejszej sprawie wymierzenie kary pieniężnej z uwagi na cele prewencji indywidualnej i ogólnej, jak również cel represyjny. Nałożenie kary

pieniężnej służyć będzie zatem jako środek odstrasżający Spółkę od stosowania podobnych praktyk w przyszłości (prewencja indywidualna). Rozstrzygnięcie o karze ma również być sygnałem dla innych profesjonalnych uczestników rynku usług finansowych że tego typu działania nie mogą być podejmowane - pod rygorem sankcji finansowej (prewencja ogólna). Kara pieniężna spełni również funkcję represyjną, to znaczy stanowić będzie dolegliwość dla strony niniejszego postępowania uzasadnioną stwierdzeniem stosowania niedozwolonych postanowień umownych.

W świetle art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów kara pieniężna może być nałożona w przypadku, gdy do naruszenia przepisów tej ustawy doszło co najmniej nieumyślnie. Natomiast kryteria nałożenia kary określa art. 111 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Jak wynika z jego treści Prezes Urzędu, ustalając wysokość nakładanej kary pieniężnej, uwzględnia w szczególności okoliczności naruszenia przepisów ustawy oraz uprzednie naruszenie przepisów ustawy, a także, w przypadku kary pieniężnej za naruszenie zakazu, o jakim mowa w art. 23 a u.o.k.k. okres, stopień oraz skutki rynkowe naruszenia przepisów ustawy, przy czym stopień naruszenia Prezes Urzędu ocenia biorąc pod uwagę okoliczności dotyczące natury naruszenia, działalności przedsiębiorcy, która stanowiła przedmiot naruszenia.

Ocena zgromadzonego materiału dowodowego w sprawie pod kątem umyślności lub nieumyślności naruszenia przez Spółkę zakazu wyrażonego w art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pomimo braku dowodów bezpośrednich wskazujących, iż Przedsiębiorca miał lub musiał mieć świadomość niedozwolonego charakteru stosowanych klauzul, Prezes Urzędu znał, że:

1. wprowadzeniu do wzorca umowy „Deklaracja wekslowa” postanowienia o treści „*W przypadku nie powiadomienia Ferratum Finanse Sp. z o.o. o zmianie adresu list wysłany na ostatni znany Ferratum Finanse Sp. z o.o. adres jest równoznaczny ze skutkiem doręczenia*”, które to postanowienie zostało zamieszczone w innym wzorcu umowy niż pozostałe, nie można przypisać cech umyślności, pomimo faktu, że na Przedsiębiorcy spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności jego działań z obowiązującymi przepisami prawa. Pomimo tego, już samo stwierdzenie nieumyślności zakwestionowanych praktyk daje podstawę do nałożenia kary pieniężnej na przedsiębiorcę.
2. wprowadzeniu do wzorca umowy „Umowa Pożyczki nr...” postanowień o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy będą rozstrzygane przez Sąd Rejonowy w Warszawie.*”, „*Strony oświadczają, iż postanowienia zawarte w umowie były przedmiotem indywidualnych negocjacji*” oraz „*Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 50% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy*”, i „*Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości 2000 zł. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy*” Prezes Urzędu uznał, iż należy przypisać cechę umyślności.

Jak wynika z ustaleń Prezesa Urzędu, w trzech kwartałach 2016 r. Spółka na podstawie ww. wzorca umowy zrealizowała tylko jedną umowę pożyczki, a jej podstawowy przychód z działalności pożyczkowej za ten okres stanowiły kary umowne z tytułu rozwiązania umowy pożyczki przez Spółkę z winy konsumenta. Na 148 wypowiedzianych przez Spółkę umów 56 umów zostało wypowiedzianych z powodu nie złożenia przez konsumenta-pożyczkobiorcę zabezpieczenia pożyczki we wskazanym w umowie terminie. Pomimo tej wiedzy Spółka nie zmieniła przyjętych zasad nakładania kar umownych na konsumentów. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę fakt, iż klientami Spółki są konsumenci, którzy nie mogli uzyskać pożyczki w banku. W tym kontekście Prezes Urzędu przyjął, że Spółka jako profesjonalista działająca zawodowo na rynku udzielania pożyczek, wpisując do wzorca umowy ww. postanowienia miała pełną wiedzę, iż wskazana w umowie kara umowna jest rażąco wygórowana, a ponadto, aby zagwarantować sobie pewność jej uzyskania wprowadziła postanowienia dot. właściwości sądu i postanowienia dotyczące uzgodnienia treści umowy pożyczki z konsumentem.

Ustalając wysokość kar pieniężnych Prezes Urzędu bierze pod uwagę okoliczności łagodzące lub obciążające, które wystąpiły w sprawie. W świetle art. 111 ust. 3 pkt 2 u.o.k.k., okolicznościami łagodzącymi są w szczególności: dobrowolne usunięcie skutków naruszenia, zaniechanie stosowania zakazanej praktyki przed wszczęciem postępowania lub niezwłocznie po jego wszczęciu, podjęcie z własnej inicjatywy działań w celu zaprzestania naruszenia lub usunięcia jego skutków oraz współpraca z Prezesem Urzędu w toku postępowania, w szczególności przyczynienie się do szybkiego i sprawnego przeprowadzenia postępowania. Wśród zamkniętego katalogu okoliczności obciążających art. 111 ust. 4 pkt 2 u.o.k.k. wymienia: znaczny zasięg terytorialny naruszenia lub jego skutków, znaczne korzyści uzyskane przez przedsiębiorcę w związku z dokonaniem naruszeniem, dokonanie uprzednio podobnego naruszenia oraz umyślność naruszenia. Przy ustaleniu wysokości kar Prezes Urzędu wziął pod uwagę: okoliczności naruszenia przez Ferratum Finance Sp. z o.o. przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz okres, stopień i skutki rynkowe naruszeń.

Przedsiębiorca zawierał z konsumentami umowy za pomocą wzorców umów zawierających postanowienia wskazane w punkcie I sentencji niniejszej decyzji w okresie od kwietnia 2016 r. do lutego 2017 r. Postanowienia wskazane w punkcie I.1., I.2. i I.3. sentencji niniejszej decyzji były stosowane przez 11 miesięcy, natomiast postanowienia wskazane w punkcie I.4. i I.5. były stosowane przez kilka miesięcy), ale mając na względzie, że regulują one to samo zagadnienie w tym samym wzorcu umowy, tylko w innym okresie czasu uznał za zasadne potraktować je jako jedno naruszenie i nałożyć jedną karę pieniężną.

Umowy zawierające kwestionowane postanowienia były zawierane na terenie całego kraju (dowód karty nr 193-243), a zawarto ich kilkaset.

Prezes Urzędu nie uznał jako okoliczności łagodzącej faktu zaniechania stosowania ww. postanowień, gdyż zaprzestanie ich stosowania było efektem zakończenia działalności Spółki w zakresie udzielania pożyczek (zmiana profilu działania), a nie związanej z podjęciem działań w celu zaprzestania naruszenia lub usunięcia skutków stosowania niedozwolonych postanowień wzorców umów. Spółka w trakcie swojej działalności na rynku udzielania pożyczek nie usunęła lub zmieniła kwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień. Natomiast, z uwagi na względnie niewielką ilość udzielonych pożyczek Prezes Urzędu nie uwzględnił jako okoliczności obciążającej zasięgu terytorialnego praktyki, który obejmował teren całego kraju.

Podstawą obliczenia wysokości kary w niniejszym postępowaniu stanowi potwierdzony rachunkiem zysków i strat obrót Spółki osiągnięty w 2017 r., który wyniósł 2 021 323,28 zł. (słownie: dwa miliony dwadzieścia jeden tysięcy trzysta dwadzieścia trzy złote dwadzieścia osiem groszy). Za kwotę bazową do nakładania kar Prezes Urzędu przyjął 0,2% obrotu spółki w 2017 r.

Kara pieniężna za stosowanie niedozwolonego postanowienia umownego opisanego w pkt I.1 sentencji decyzji

Prezes UOKiK ustalając wysokość kary za stosowanie postanowienia o treści: „*W przypadku nie powiadomienia Ferratum Finanse Sp. z o.o. o zmianie adresu list wysłany na ostatni znany Ferratum Finanse Sp. z o.o. adres jest równoznaczny ze skutkiem doręczenia*” zamieszczonego we wzorcu umowy „*Deklaracja wekslowa*” ocenił wagę naruszeń, uwzględnił skutki, jakie stosowanie go miało dla konsumentów, okres jego stosowania, uprzednie naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz czy wprowadzeniu tego postanowienia do wzorca umowy można było przypisać umyślność.

W związku z powyższym Prezes Urzędu przyjął za podstawę do nałożenia kary kwotę 4043 zł (kwota bazowa).

Prezes Urzędu uznał, iż stosowanie tego postanowienia pomimo, iż polegało na ograniczeniu woli konsumenta w kształtowaniu stosunku zobowiązaniowego oraz prowadziło do sytuacji, w której konsument pozbawiony był możliwości zapoznania się z oświadczeniem woli Spółki oraz prawa do wzruszenia domniemania skutecznego doręczenia, to jego wprowadzeniu do wzorca umowy nie można było przypisać umyślności, a waga naruszenia nie jest na tyle wysoka, by podnieść kwotę bazową kary.

Jednocześnie biorąc pod uwagę, iż postanowienie to było stosowane w okresie przekraczającym rok, Prezes Urzędu zwiększył wysokość kary do kwoty 4447 zł. Prezes Urzędu nie znalazł innych okoliczności obciążających, jak i łagodzących powodujących zwiększenie lub zmniejszenie wysokości kary pieniężnej.

Powyższa kwota stanowi 2,2% maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i jednocześnie 0,22 % obrotu Spółki.

Kara ta jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ww. ustawy i współmierna do możliwości finansowych Spółki.

Kara pieniężna za stosowanie niedozwolonych postanowień umownych opisanych w pkt I.2 sentencji decyzji

Prezes Urzędu ustalając wysokość kary za stosowanie postanowienia o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej umowy będą rozstrzygane przez Sąd Rejonowy w Warszawie.*” zamieszczonego we wzorcu umowy „*Umowa Pożyczki nr ...*” ocenił wagę naruszeń, uwzględnił skutki, jakie stosowanie go miało dla konsumentów, okres jego stosowania, uprzednie naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz czy wprowadzeniu tego postanowienia do wzorca umowy można było przypisać umyślność.

Prezes Urzędu uznał, iż stosowaniu tego postanowienia skutkującego ustanowieniem przez Spółkę sprzecznej z prawem dysproporcji praw w zakresie trybu rozstrzygania sporów pomiędzy stronami umowy na niekorzyść konsumenta, co utrudnia dostęp konsumentowi do sądu (ogranicza jego prawa) oraz pogarsza jego sytuację ekonomiczną, można przypisać cechę umyślności oraz znaczną wagę naruszenia, ze względu na cel zamieszczenia tego postanowienia. Tym samym uznał za stosowne podnieść dwukrotnie kwotę bazową kary do wysokości 8894 zł.

Prezes Urzędu nie znalazł innych okoliczności obciążających, jak i łagodzących powodujących zwiększenie lub zmniejszenie wysokości kary pieniężnej.

Powyższa kwota stanowi 4,4% maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i jednocześnie 0,44 % obrotu Spółki.

Kara ta jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ww. ustawy i współmierna do możliwości finansowych Spółki.

Kara pieniężna za stosowanie niedozwolonych postanowień umownych opisanych w pkt pkt I.3 sentencji decyzji

Prezes Urzędu ustalając wysokość kary za stosowanie postanowienia o treści: *„Strony oświadczają, iż postanowienia zawarte w umowie były przedmiotem indywidualnych negocjacji”* zamieszczonego we wzorcu umowy *„Umowa Pożyczki nr ...”* ocenił wagę naruszeń, uwzględnił skutki, jakie stosowanie go miało dla konsumentów, okres jego stosowania, uprzednie naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz czy wprowadzeniu tego postanowienia do wzorca umowy można było przypisać umyślność.

Prezes Urzędu uznał, iż stosowaniu tego postanowienia, którego następstwem nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta można przypisać cechę umyślności oraz znaczną wagę naruszenia, ze względu na cel zamieszczenia tego postanowienia. Tym samym Prezes Urzędu uznał za stosowne podnieść dwukrotnie kwotę bazową kary do wysokości 8894 zł.

Prezes Urzędu nie znalazł innych okoliczności obciążających, jak i łagodzących powodujących zwiększenie lub zmniejszenie wysokości kary pieniężnej.

Powyższa kwota stanowi 4,4% maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i jednocześnie 0,44 % obrotu Spółki.

Kara ta jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ww. ustawy i współmierna do możliwości finansowych Spółki.

Kara pieniężna za stosowanie niedozwolonych postanowień umownych opisanych w pkt I.4 i I.5 sentencji decyzji

Prezes Urzędu biorąc pod uwagę, że oceniane postanowienia o treści: *„Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości kwoty opiewającej na 50% części odsetkowej całkowitej kwoty do spłaty z tytułu pożyczki będącej przedmiotem niniejszej umowy. Kwota ta wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy”,* i *„Wypowiedzenie umowy przez Pożyczkodawcę z winy Pożyczkobiorcy, skutkuje wezwaniem Pożyczkobiorcy do uiszczenia na rzecz Pożyczkodawcy opłaty w wysokości 2000 zł. Kwota ta*

wynika z tytułu kary umownej za rozwiązanie umowy z winy Pożyczkobiorcy” regulują to samo zagadnienie w tym samym wzorcu umowy, ale w innym okresie czasu, oraz mają ten sam cel, uznał za zasadne nałożyć za ich stosowanie jedną karę pieniężną. Ustalając wysokość kary pieniężnej Prezes Urzędu ocenił wagę naruszeń, uwzględnił skutki, jakie stosowanie ich miało dla konsumentów, okres ich stosowania, uprzednie naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz czy wprowadzeniu tych postanowień do wzorca umowy można było przypisać umyślność.

Prezes Urzędu uznał, iż stosowaniu postanowień, które obciążają konsumenta rażąco wygórowaną karą umowną, pozostającą w sprzeczności z zasadą ekwiwalentności świadczeń, należy przypisać cechę umyślności oraz znaczną wagę naruszenia. Tym samym Prezes Urzędu uznał za stosowne podnieść dwukrotnie kwotę bazową kary do wysokości 8894 zł. Prezes Urzędu nie znalazł innych okoliczności obciążających, jak i łagodzących powodujących zwiększenie lub zmniejszenie wysokości kary pieniężnej.

Powyższa kwota stanowi 4,4% maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i jednocześnie 0,44 % obrotu Spółki.

Kara ta jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ww. ustawy i współmierna do możliwości finansowych Spółki.

Uwzględniając powyższe Prezes Urzędu ustalił wysokość kary:

- 1) za stosowanie postanowienia opisanego w punkcie I.1 sentencji niniejszej decyzji na kwotę **4447 zł (słownie: cztery tysiące czterysta czterdzieści siedem złotych)**,
- 2) za stosowanie postanowienia opisanego w punkcie I.2 sentencji niniejszej decyzji na kwotę **8894 zł (słownie: osiem tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote)**,
- 3) za stosowanie postanowienia opisanego w punkcie I.3 sentencji niniejszej decyzji na kwotę **8894 zł (słownie: osiem tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote)**,
- 4) za stosowanie postanowień opisanych w punktach I.4 – I.5 sentencji niniejszej decyzji na kwotę **8894 zł (słownie: osiem tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt cztery złote)**, .

Mając na względzie ww. okoliczności należało orzec jak w punktach III.1, III.2, III.3 oraz III.4 sentencji decyzji.

Rozstrzygnięcie zawarte w pkt IV sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 77 ust. 1 ww. ustawy, jeżeli w wyniku postępowania organ ochrony konsumentów stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. W świetle natomiast art. 263 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1257 oraz z 2018 r. poz. 149 i 650) , do kosztów postępowania zalicza się m.in. koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Z kolei zgodnie z art. 264 § 1 ww. ustawy, jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustala

w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia.

Postępowanie w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku organ ochrony konsumentów w punkcie I sentencji decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa Urzędu ze stroną. W związku z powyższym, postanowiono obciążyć ww. przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości **39 zł** (słownie: trzydzieści dziewięć złotych).

Mając na względzie ww. okoliczności należało orzec jak w pkt IV sentencji decyzji.

Koszty niniejszego postępowania Przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w **NBP o/o Warszawa Nr 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000** w terminie **14 dni** od uprawomocnienia się decyzji.

Pouczenie

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 uokik w związku z art. 479²⁸ § 2 ustawy z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r., poz. 1360, 1499, 416, 1637, 1544, 1693, dalej: kpc) – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie miesiąca od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Łodzi, ul. Traugutta 25, 90-113 Łódź.

W przypadku kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w pkt III sentencji decyzji, na podstawie art. 264 § 2 k.p.a. w zw. z art. 83 i art. 81 ust. 5 u.o.k.k. w zw. z art. 479³² § 1 i § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, stronie przysługuje prawo wniesienia zażalenia do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Łodzi, ul. Traugutta 25, 90-113 Łódź.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 9 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2018r. poz. 300 ze zm.), odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podlega opłacie stałej w kwocie 1000 zł, a zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu- w kwocie 500 zł.

Zgodnie z art. 102 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, osoba fizyczna może domagać się zwolnienia od kosztów sądowych, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru.

Zgodnie z art. 105 ust. 1 i 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o przyznanie

zwolnienia od kosztów sądowych w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania.

Stosownie do treści art. 117 § 1, § 2 i § 4 Kodeksu postępowania cywilnego, strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego. Osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania, który niezwłocznie przesyła ten wniosek sądowi właściwemu.

*Z upoważnienia
Prezesa
Urzędu Ochrony
Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury
w Łodzi*

Tomasz Dec

Otrzymuje:

Ferratum Finanse Spółka z o.o.

ul. Mazowiecka 11/49

00-052 Warszawa